

Quid non ebrietas designat? operta recludit,  
Spes jubet esse raris, in praetha tradit inermem.

**Genes. 8.** Putat S. Augustinus, *Quest. LI*, Aaronem, et quemlibet pontificem et succedentem, nunquam potuisse bibere vinum et siceram, eo quod pontifex, inquit, singulis diebus debebat intrare tabernaculum, ut adoleret incensum. Sed nihil falso fundamento: putavit enim S. Augustinus altare thymiamatis fuisse in Sancto sanctorum, in quod solus pontifex ingredi poterat, ac consequenter putat ipse solum pontificem potuisse adolere thymiamata.

Verum *Exodi* cap. ult. demonstravi altare thymiamatis non fuisse in Sancto sanctorum, sed in Sancto, ac consequenter quemlibet sacerdotem potuisse in eo offerre thymiamata, uti expresse dicitur *I Paral.* vi, 40; et *II Paral.* xvi, 48. Ita Radulphus.

**Vers. 11.** 11. PER MANUM MOYSI, — per Moysen.

**Vers. 12.** 12. TOLLITE SACRIFICIUM — farreum. Hebraice enim est *mincha*, quod Aquila, teste Isychio, vertit, *donum de frumento*: vide dicta cap. vi, vers. 16 et 17.

**Vers. 13.** 13. QUOD DATUM EST TIBI ET FILIIS TUIS DE OBULATIONIBUS. — Hebraice *de igitibus*, id est de victimis igitibus, vel igne crematis Domino.

**Vers. 14.** 14. EDETIS IN LOCO MUNDISSIMO. — Hebraice *mundo*, id est *sancto*, ut vertunt Septuaginta, et sacrificiis dicato, videlicet in atrio tabernaculi juxta altare holocaustorum (4).

**TIBI ENIM AC LIBERIS TUIS REPOSITA SUNT** hebraice *data sunt*, scilicet a Deo qui ita sanxit de hostiis salutariis, — id est de hostiis pacificis, quo pro pace, id est salute et prosperitate, offeruntur.

**Vers. 15.** 15. EO QUOD ARMUS ET PECTUS, ET ADIPES QUI CREMANTUR IN ALTARI, ELEVAVERUNT CORAM DOMINO, — *g. d.* Quia ex hostia pacifica sacerdotes speciali caeremonia elevarunt mihi armum, et pectus cum adipibus (hebraice *cum igitibus*, id est cum oblationibus adipum, qui igne Deo cremandi sunt), ita ut haec tria mea sint, cum reliquae carnes hostiae cedant ipsis laicis offerentibus: haec de causa volo, ut propter hanc elevationem, et ministerium sacerdotum, haec tria nobis utrisque cedant, sed ita ut adipis mihi adoleantur, armus vero et pectus cedant sacerdotibus in cibum.

**Vers. 16.** 16. INTER HAEC, HIRCUM QUI OBLATUS FUERAT PRO PECCATO (populi, cap. ix, vers. 15), CUM QUERERET MOYSES, EXUTUM REPERIT, — eo quod Aaron et filii ejus, recenti suorum clade percussit et macti, hircum hunc pro peccato comedere non

(4) *In loco puro*, domi nempe, non in atrio, in quo cibum non capiuntur exores et filii sacerdotum. Sed conclusio nulla immunditiae *impurum* esse debet. Manifesto indicatur haec distinctio in hebraeo: si enim *Arum* intelligitur, additur *sanctum*, ut in vers. praeced.; si quilibet locus mundus, seu non pollutus aliqua immunditie, *קדוש*, ut hic. Ita Rosenmullerus ad h. l.

possent, uti debebant juxta legem *Isaem*, cap. vi, vers. 23, ideoque censerent hircum comburendum esse, uti et carnes alias Deo oblatas ipsis residuas Deus comburi jussisset, cap. vii, 17.

**IRATUSQUE CONTRA ELEAZAR ET ITIHAR.** — Aaron parentem omittit, quia magis cum quibus fratresangebant mors filiorum, videbatur eum more absorptum.

**17. CUR NON COMEDISTIS HOSTIAM PRO PECCATO IN** *Loco sancto, quae sancta sanctorum (valde sancta) est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis* — ut scilicet cum hostiis populi pro peccato simul etiam populi peccata in vos quasi recipiatis, ut illa expietis, et pro eorum venia Deum deprecemini.

**18. PRESENTIN CUM DE SANGUINE ILLIUS NON SIT** *ILLATUM EXTRA SANCTA* — Vox *praesertim* hic non est exceptiva, sed expositiva et rationalis. Palet ex Hebraeo, Chaldeo, Septuaginta, *g. d.* Omnino oportuit vos, o sacerdotes, comedere hircum pro peccato oblatum: nam de sanguine illius non est illatum intra sanctuarium, nec aspersum altare thymiamatis. Talis enim hostia comedi debet a sacerdotibus; illa vero cuius sanguis inferebatur intra Sanctum, non comedebatur, sed tota comburebatur extra castra, ut dictum est cap. vi, vers. 30.

**19. QUOMODO POTUI COMEDERE EAM?** — Hebraice, *Utrum comedissem hostiam sacrificium pro peccato, an locum fuisset?* id est an phaeuisset in oculis Domini? *g. d.* Minime placuisset, si hoc tempore hanc caeremoniam comestioni servassem: nam in tanta moerum strage et ira Dei, potius tempus est moeroris et jejunii, quam lictitiae et epuli, vel convivi (2); quam excusationem et satisfactionem ut justam probavit et acceptavit Moses. Recte enim Agesilaus, cum subito nocte movens castra cogereur amicum segrum a tergo relinquere, dixit: « Tali casu difficile est simul misereri et sapere. »

Moraliter, discamus hic a Mose in ira et injuria facile excusationem admittere, misereri, animumque lenire, et ad indulgentiam componere. Est enim haec ira victoria, mansuetudo et Clementia animi principis et regii. Ita Seneca, lib. II *De ira*, cap. xxx, hortatur ut, si quid ab aliquo patitur, nesci an peccat. Pater, inquit, est? tantum profuit, ut illius jam injuria jus sit; aut fortassis ipsum hoc meritum ejus est, quo offendimur. Mulier est? errat. Jussus est? necessitati quis nisi insipienter succenset. Laesus est? non est injuria pati quod prius feceris. Judex est? plus illius credas sententiae, quam tunc. Rex est? si nocentem punis, cede justitiae: si innocenter, cede fortunae. Mutum animal est, aut simile muti? imitari illud, si irasceris. Morbus est, aut calamitas? ergo

(2) Lugentes et lege Levitica immundi censebantur, neque sacrificiis vesci poterant. Aaron igitur, non quidem habitu externo, animo tamen lugens, noluit interesse epulis sacrificialibus.

levius transiit sustentem. Deus est? tam perdis operam, si irasceris, quam cum illum alteri precaris iratum. Bonus vir est, qui injuriam fecit? noli credere: malus? noli mirari. »

Symbolice S. Ambrosius *ad Simplicianum*, explicans hoc Aaronis dictum, docet errati excusationem esse pronam, penitentiam vero difficilem. « Nihil, inquit, peccare, solius Dei est: penitentiam gerere peccati, sapientis est. Id tamen difficile est; repugnat enim natura, repugnat ve-

reundia. » Et mox: « Preponderant enim futuris praesentia, et violenta moderatis, et plura paucioribus, et jucunda seris, et asperis mollia, et tristibus leta, illecebrosa rigidioribus, et praepropera tardioribus. Velox enim est iniquitas, quia opere cogitationum antevertit: lenta autem virtus, et diuturna cunctatrix, quia adorienda inspicit, et prius examinat quid decorum et honestum. Pigra igitur et verecunda est penitentia: solis enim intendit futuris, quorum spes sera, tardior fructus. »

## CAPUT UNDECIMUM.

### SYNOPSIS CAPITIS.

*Sancit Deus legem de animalibus mundis, quibus vesci licet, et immundis quae comedi vetat. Primo ergo terrestria munda esse decernit ea tantum, quae ungulam habent divisam, et simul ruminant. Secundo, vers. 9, ex piscibus mundos vult haberi eos solos, qui pinnulas habent et squamas. Tertio, vers. 23, designat viginti aves immundas; locustas vero, quia solvunt, mundas esse statuit. Quarto, vers. 29, reptilia omnia immunda esse, eorumque morticina tangentem contaminare decernit.*

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2. Dicitis filiis Israel: Haec sunt animalia quae comedere debetis de cunctis animantibus terrae. 3. Omne quod habet divisam ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis. 4. Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et caetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. 5. Chaerogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est. 6. Lepus quoque: nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. 7. Et sus qui, cum ungulam dividat, non ruminat. 8. Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis. 9. Haec sunt quae gignuntur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. 10. Quidquid autem pinnulas et squamas non habet, eorum quae in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis. 11. Excerendumque erit: carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. 12. Cuncta quae non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt. 13. Haec sunt quae de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: aquilam, et gryphem, et haliaetum, 14. et milvum ac vulturem juxta genus suum, 15. et omne corvini generis in similitudinem suam, 16. struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem juxta genus suum; 17. bubonem, et mergulum, et ibin, 18. et cygnum, et onocrotalum, et porphyronem, 19. herodionem et charadriion juxta genus suum, upupam quoque et vesperilionem. 20. Omne de volucris quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. 21. Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quae salit super terram, 22. comedere debetis, ut est lurchus in genere suo, et attackus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum. 23. Quidquid autem ex volucris quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis; 24. et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum; 25. et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis. 26. Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit; et qui tetigerit illud, contaminabitur. 27. Quod ambulat super manus, ex cunctis animalibus quae incedunt quadrupedia, im-

Principium est in ira facile excusationem admittere.













dipodes, tripodes, etc., quia rectiles sunt et lutei, juxta dicta vers. 33 (1).

Tropologie, ciliabus est patientia Martyrum, chytropodes sunt doctores, in quibus cibi sanæ doctrina, supposito igne operationis Spiritus Sancti, coquantur; quia hæc nihil prosunt, nisi omnia immunda declinent. Ita Isychius et Radulphus.

36. FONTES VERO, ET CISTERNE, ET OMNIS AQUARUM CONGREGATIO MUNDA ERIT. — Intellige, etiamsi quid immundum in ea ceciderit: ita statuit Deus ob necessitatem aquarum, quibus carere nequit homo (2). Eadem ratio est de semine, ut sequitur vers. 37, nisi illud esset aqua perfusum; tunc enim, quia humidum, facilius sordes contraheret, ideoque censebatur immundum, dandumque erat bestis, quia nulla expiationis hic fit mentio.

Tropologie, fonte et semine significatur doctrina veritatis, quæ etiam de morticinis, id est vitis, disputans ait disserens, non pollutur, neque pollut, nisi animam aqueam et mollem, quæ turpia per consensum attrahit et imbibit. Ita Radulphus.

40. QUI COMEDERIT EX EO (morticino) QUIDPIAM, SIVE PORTAVERIT (intellige nesciens), IMMUNDUS ERIT USQUE AD VESPERAM; — nam si sciens comedisset quis, graviter peccasset, et supplicio fuisset dignus.

41. OMNE QUOD REPTAT SUPER TERRAM, ABOMINABILE ERIT, — quia terrestre, fœdum et venenosum est, ut dixi vers. 31.

Tropologie, reptilia sunt et reptant, qui cælum et cœlestia negligunt, qui corpus et mentem per terram trahunt; quorum omnia desideria sunt terrena, quorum mens non est in æthere, sed in ære, quorum Deus venter est, aut mamma, aut ambitio. Similis tropologia est sequentium.

42. QUIDQUID SUPER PECTUS QUADRUPES GRADITUR (quia pedes habet breves: unde necesse est ut in motu innitatur ventri et terræ, ut serpentes. Tropologie significantur gastrimargie sive gulae delitio: ita Isychius), ET MULTOS HABET PEDES (ut vermes), SIVE PER HUMUM TRANIITUR (ut sint reptilia), NON COMEDETIS, QUIA ABOMINABILE EST.

43. NOLITE CONTAMINARE ANIMAS VESTRAS, — id est vos ipsos, contrahendo immunditiam legalem, per esum animalium hic veterum; quanquam poterant contaminare animam etiam peccato, si scilicet scienter contra præceptum hoc ea comedissent.

(1) Chytropodes sunt, vel loci in focis excavati, infra subjectum ignem habentes, et superne officia, quibus olea imponuntur, Gall. *bouches de fourneau*; vel *olla sustentaculum*, quo hodie arabes Scenite utuntur, dum ollam imponunt tribus lapidibus fere æqualibus, ut commodius ignis subdi possit, teste Golio, p. 21.

(2) Qui morticinum eorum, id est, sed (particula) hic habet vim adversativam) qui cadavera in iis jacentia tetigerit, etc.

Nec tangatis quidquam eorum, — que maxime præcesserunt: nam alia saltem tangere licebat, v. g. camelis insidere poterant, ut dixi vers. 26. Hinc patet ex hac lege non licuisse Judæis tangere reptilia, ita ut, si ea scientes tangerent, peccarent.

Judei ergo per reptilium contactum, non tantum incurrerant immunditiam legalem, ut vult Abulensis, sed et spiritalem, puta peccatum.

Violabant enim hoc præceptum Dei: « Nec tangatis quidquam eorum; » et rursus: « Ne pollutatis animas vestras in omni reptili. » Jubeat enim hic Deus, ea quasi immundissima nec comedi, nec tangi: « Ne, ait, immundi sitis, » scilicet tam legaliter, quam spiritaliter. Ratio est que sequitur.

44. SANCTI (id est mundi) ESTOTE (sic sanctus pro mundo capitur, Deut. xxiii, 14, ubi dicitur: « Ut sint castra tua sancta, » id est munda), QUIA EGO SANCTUS (id est mundus) SUM, — qui detestor immunditiam Gentilium in sacrificiis et epulis, de quibus S. Augustinus, lib. VI et VII de *Civitate*, quique volo vos sanctitatem meam spiritalem hac corporali vestra imitari et representare.

Nota: Temperantia et abstinentia a cibis vitis vocatur hic sanctitas, id est puritas, quia cibi vitis censebantur immundi, polluti et execrabiles, ac comedentem polluere et contaminare, ut sæpius hic inculcat Deus. Audi S. Bernardum, serm. 22 in *Cant.*: « Usitatum, ait, in Scriptura sanctificationem pro continentia, seu munditia poni. Denique quid illæ apud Mosen tam crebre sanctificationes aliud erant, quam quædam purificationes hominum temperantium se a cibo, a potu, a concubitu, hisque similibus? Sed audi Apostolum: Hæc est, ait, voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, et non in passione desiderii. Item: Non enim vocabat nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Liquet quod sanctificationem pro temperantia ponit. » Notent id heretici, discantque hic, jejunia et abstinentiam lege Dei et Ecclesie sanctam, vocari et esse sanctitatem.

NE POLLUTATIS ANIMAS VESTRAS IN OMNI REPTILI. — Audiat hoc et intelligant tropologie Christiani, ut iis qui humi repant, quæque ima æræ sunt bona, non se polluant, sed animam sanctam Deo et cœlo conservent.

45. EGO ENIM SUM DOMINUS (Hebraice ego sum J. hova, scilicet in me ipso per essentiam, et *elohim*, scilicet vobis per providentiam, imperium et gubernationem), QUI EDUXI VOS DE TERRA ÆGYPTI, UT ESSEM VOBIS IN DEUM, — q. d. Ideo eduxi vos, ut essetis mihi populus separatus ab aliis gentibus, earumque ritibus, et peculiariter cultui meo addictus. Hoc beneficium, quia primum, maximum et fundamentum cætorum, passim inculcat Deus.

Judei  
non licet  
tangere  
reptilia  
si ea sci-  
enter  
tangerent  
peccarent

## CAPUT DUODECIMUM.

## SYNOPSIS CAPITIS.

Præscribitur purificatio, et oblatio, facienda puerperæ 40 die a partu expleto, si masculum; 80 die, si feminam pepererit: videlicet ut offerat agnum in holocaustum, et pullum columbæ et turturem pro peccato; si pauper sit, offerat duos pullos columbarum, vel duos turtures.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ. 3. Et die octavo circumcidetur infantulus; 4. ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingreditur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. 5. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. 6. Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferat agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti, 7. qui offeret illa coram Domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui: ista est lex parentis masculum aut feminam. 8. Quod si non inveniit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato; orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

VERS. 1. 2. MULIER, SI SUSCEPTO SEMINE PEPPERIT MASCULUM, IMMUNDA ERIT SEPTEM DIEBUS. — Pro suscepto semine, hebraice est *הורי* *הורית*, quod Oleaster, Cajetanus hic, et Jansenius in *Concord. Evangel.* cap. x, vertunt, *si fecerit semen*, id est prolem, hoc est, si generavit. Est enim *tazria* in *hiphil* activum; et *semen* passim in Scriptura capitur pro prole.

Verum melius vertisse nostrum Interpretem, « suscepto semine, » patet primo, ex eo quod sequitur, « et pepererit; » inde enim patet *הורי* *הורית*, *tazria* quod præcedit, vertendum esse, *si suscepit semen*, sive *concepit*, formatique fetum: alioqui enim idem diceretur, essetque tautologia dicendo: Si generavit, et pepererit.

Secundo, quia cum nostro Interprete consentiunt Septuaginta, qui vertunt *ἡσπερ ἔσπευσε*, *si suscepit semen* et Chaldaei, *si concepit*; et Hebraei, Lyranus ac Vatablus, qui vertit, *si suscepto semine marem pepererit*.

Tertio, quia Hebræum *tazria* proprie significat, *si seminificaverit*, *si semen fecerit et emiserit*, more scilicet naturali et ordinario, hoc est, si suscepto viri semine, suum quoque emittens, concepit. Mulier enim in conceptu viri semen suscipiens, suum quoque emittit in matricem, « quod mox a virili semine retinetur, coagulatur, atque fortificatur, itaque crescit, et tandem in membra consurgit; sicque concipitur embryo, sive infans, » inquit Hebraei et Vatablus, qui ad

« Ex virili semine formantur nervi et ossa, ex mulieris vero semine produuntur caro, sanguis et pili infantis. » Sed hoc ultimum negant medici, asseruntque membra omnia mixtum formari ex semine, tam mulieris quam viri (1).

Hinc communis Patrum et Doctorem olim, uno excepto Abulensi, fuit sententia, Beatam Virginem parientem Christum hac lege non fuisse comprehensam, eo quod ipsa non ex suscepto viri semine suum emittens, sed ex Spiritu Sancto, Christi corpus ex purissimis ejus sanguinibus formante, Christum conceperit, quasi singulari Spiritus Sancti providentia, hanc Virginem excipere volentis, factum sit, ut Moses hoc loco non sit usus verbo *הורי* *הורית*, quod absolute concipere; sed *tazria*, quod suscepto viri semine suum emittit, itaque concipere significat. Ita docent Origenes, Rupertus et Radulphus hic, atque Eusebius, Emisenus, S. Ildesonus, S. Eligius, Laurentius Justinianus, serm. De Purificatione B. Virginis; S. Bernardus, de eadem serm. 3; Euthymius, Theophylactus, Anselmus, Beda in *Luca* xi, Chrysostomus, homil. De *occurso Domino*; gravissime vero S. Cyrillus Alexandræ, lib. II De Fide ad Reginas, sub initium, contra Arianos idipsum confirmat: « Clare patet, ait, in quantum imple-

Hinc B. Virgo concepitur Chris- tum ex Spiritu Sancto hac lege non fuit obligata.

Ita docent Pa- tres.

(1) Simplicius et rectius: Forma *hiphil* haud raro intransitivam notionem obtinet, וְהוּרִית, fortis fuit. Cf. xi, 33; II Chron. xxv, 8.



talem probabantur Ariani, qui Deiparam Mariam iis sacrificiis, quo pro puerperis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt. »

Unde et nostri heretici Melanchthon, Artopreius, Sarcerius et alii, alias in B. Virginem iniqui, idipsum confitentur, uti ostendit Petrus Canisius, lib. IV *Mariæ*, cap. XII. Simili modo *Exodi* XII, 2, ex Patribus ostendi lege illa primogenitorum non fuisse comprehensum Christum, eo quod Christus non aperuit vulvam matris, sed ea clausa ex Virgine natus est.

Dices : hæc lex purificationis statuitur puerperis propter fluxum sanguinis, qui eis naturaliter contingit in puerperio, ut dicitur vers. 4; ob hunc enim immundæ censebantur puerperæ, et purificari debebant; atqui iste fluxus fuit etiam in Beata Virgine : ergo et illa hæc lege comprehensa fuit, debuitque purificari. Ita Abulensis.

Respondedo minorem esse falsam, esseque contra communem Patrum sententiam, qui asserunt partum B. Virginis fuisse purissimum, omnisque sordis et fluxus sanguinis expertem. Ita discrete Sophronius in VI Synodo, *actione* II : « Partus, ait, Virginis fuit incorruptibilis, quia sine fluxu sanguinis, aut simili passione perfectus est. » Ita et Epiphanius, lib. III *Contra hæreses*. In fine, S. Cyprianus, *serm. De Nativitate Christi*, S. Augustinus, lib. *De Quingue hæresibus*, hæres. 3 : « Stulte, inquit, unde sordes in Virgine matre, ubi non est concubitus cum homine patre? unde sordes in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo passa est dolorem? » Ita et Synodus Trullana plusquam 200 Patrum, *Can. 70*, partum Virginis absque secundinis (licet alii vertant, *absque dolore*) fuisse definit. Voluit ergo Spiritus Sanctus excellentiam Virginis hic indicare, quo magis eleveat ejus humilitas et obedientia, qua licet legi hunc non obnoxia, eam tamen adimplevit, uti una cæterarum puerperarum immundarum. « Esto, ait S. Bernardus, *sermone 3 De Purificatione*, o Virgo, inter mulieres tanquam una earum; nam et filius tuus sic est in numero puerorum. »

Nota : Hæc lex purificationis jam est abolita, uti et reliquæ ceremoniales veteris Testamenti; nostræ ergo puerperæ ea non obligantur, possuntque sine peccato statim a partu gratias accipere templum ingredi, uti respondit Innocentius III, cap. unico. *De Purificata post partum* : tamen ob venerationem imitationemque B. Virginis, multæ ab ecclesiis introitu 40 diebus post partum abstant, ait Radulphus, lib. VIII, cap. VI, sub initium. Unde et Innocentius addit : « Si tamen ex devotione aliquandiu voluerit abstinere ab ecclesia, devotionem earum non ducimus improbandam. »

Dices : In Missa Æthiopum dicitur in benedictione puerperæ : « Tu, Domine, docuisti Moysen constitutionem mundam, etc. : quæsumus ergo pro ancilla que servavit constitutionem tuam : » ergo hæc Moysi constitutio etiam Christianas obligat.

Respondedo : « Quæ servavit constitutionem tuam, » intellige, quoad ipsam ceremoniam purificationis, non autem quoad ipsam rationem et obligationem legis, siue constitutionis; nostræ enim puerperæ huic constitutioni se conformant, non quia illa obligantur, sed sponte et ex devotione sua jam dicta.

Tropologicæ, hæc purificatio symbolum erat penitentis, qua puritatem animi recuperamus.

Præclare Nazianzenus, *orat. 6* : Nihil, ait, Deus purus tanto in pretio habet ac puritatem, aut purgationem. Et Barlaam moriturus discipulo suo Iosaphat commendat animi puritatem, quasi ingentis pretii thesaurum, teste Damasceno. Hinc ad purgandas criminum sordes balneum ex sanguine suo nobis Christus preparavit. Nam, ut ait S. Joannes, *Apocalyp. 1* : « Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. » Et Paulus ad *Timum 1* : « Dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut nos redimeret ab omni iniquitate et munderet sibi populum acceptabilem. » Quare Tertullianus, lib. *De Penit.*, docet statim esse penitentium, et animam peccato lesam statim curandam et purificandam esse ostendit exemplo brutorum. « Cervus enim transfusus, ut ferrum et irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, seipsum dicitam medendum. Hirundo si excæcaverit pullos, novit illos oculare rursus de seipso. » Chelidonia peccator restituendo sibi institutam a Domino exomologationem seipsum, præteribit illam? Idem habet Pacianus, *Echort. ad penitentiam*; unde subdit Tertullianus : « Penitentiam tu peccator ita invade, ita amplectere, ut naufragus alicujus tabule fidem : hæc te peccatorum fluctibus mensum prolevari, et in portum divinæ clementiæ protelabit. »

S. Ephrem, lib. *De Die judici* : « Compunctio, ait, sanitas animæ est, illuminatio mentis est; compunctio remissionem delictorum nobis acquirit. » S. Hieronymus in epitaphio Fabiolæ, agens de ejus contritione : « Quæ peccata, ait, fletus iste non purget? quas inveteratas maculas hæc lamenta non abluant? » Et infra : « O felix penitentia, quæ ad Deum trahit oculos! » S. Ambrosius, lib. II *De Penit.* : « Evidentissime, ait, Domini prædicatorum mandatum est etiam gravissimi criminis reis, si ex toto corde, et manifesta confessione peccati penitentiam gerant, Sacramenti celestis refundendam gratiam. » S. Chrysostomus, *serm. De Penit.* : « O penitentia, ait, quæ peccatum miserante Deo remittis, et paradisum reseras, quæ contritum sanas hominem, et tristem exhilaras, vitam de interitu revocas, statum restauras, honorem renovas, fiduciam das, reformas vires, gratiamque abundantior refundis? O penitentia, quid de te novi referam? Omnia ligata tu solvis, omnia soluta tu reseras, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, omnia confusa tu lucidas, omnia desperata tu animas. O penitentia rutilantior auro, splendidior sole, quam non vincit peccatum, nec

defectio superat, nec desperatio delet! Penitentia respuit avaritiam, horret luxuriam, etc. O penitentia misericordis mater, et magistra virtutum! magna opera tua, quibus reos resolvis, ac relictis delinquentibus, lapsos relevas, recedas desperatos. Per te subito rapuit latronem Christus ad regnum, per te David post flagitium, felix iterum recepit Spiritum Sanctum, » etc.

Rursus S. Ambrosius, lib. II *De Penit.* : « Facilius, ait, inveni qui innocentiam servarint, quam qui congrue egerint penitentiam. » Si quæras, Quam ergo, Ambrosi, congruam vocas penitentiam? respondet ibidem : « Renuntiandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendum quam natura postulat, interpellandus est gemitibus, interrumpendus suspiriis, sequestrandus orationibus : vivendum est ita, ut vitali huic moriamur usui, seipsum sibi homo abneget, et totus muteatur, sicut quendam adolescentem fabule fuerunt post amores meretricios peregre profectum, et abilito amore regressum postea veteri occurrisse dilectæ : quæ ubi non interpellatam se mirata, putaverat non recognitam, rursus occurrens dixerit : Ego sum; responderit ille : Sed ego non sum ego. Unde bene Dominus ait : Qui vult venire post me, abneget semetipsum sibi, et tollat crucem suam et sequatur me. » Loquitur Ambrosius de exacta et perfecta penitentia, quam pauci agunt : communem enim, quæ præsertim accedente Sacramento penitentis, sufficit ad remissionem peccatorum et ad salutem, multi amplectuntur et agunt.

IMMUNDA ERIT SEPTEN DIES, — ita ut nemini, ne marito quidem, cum ea versari licet per septem dies : reliquus deinde 33 diebus, qui superest usque ad 40, accatur quidem sanctuario, sed tamen cum ea loqui, vesci et versari (non tamen copulam habere, ait Abulensis : erat enim instar menstruatæ) licet : ideoque hisce septem diebus dicebatur separata, eranque hi dies separationis; reliqui vero 33 erant dies purificationis.

JUXTA DIES SEPARATIONIS MENSTRUÆ, — *g. d.* Hisce septem diebus tam immunda erit, quam mulier menstruatæ, et eodem modo se separatam et immundam gerere debet, ac menstruatæ, de qua cap. XV, vers. 19.

4. IPSA VERO TRIGINTA TRIBUS DIEBUS MANEBIT IN SANGUINE PURIFICATIONIS SUE, — id est, in sanguine quo assidue purgatur, inquit Janenius in cap. X *Concord. Evang. Secundo*, per hypallagen, *g. d.* Manebit in purificatione sanguinis sui, donec scilicet a fluxu sanguinis purgetur, de quo plura vers. 5. Similis hypallage est *Exodi* XII, 11, *Jerem. XI*, 19, et alibi.

Tropologicæ, in sanguine purificationis manere, est erumnam mortalitatis sustinere, in quam peccando lapsi sumus, per quam tamen ab his que commisimus emundamur : ut quadragésimo die resurrectionis. Domino in templo

celesti immortales et gloriosi sistamur. Ita Radulphus.

Rursus symbolice et proprie, sanguis hic et sordes puerperæ, affectus, poena et indices erant libidinis, quam habuit femina in conjugali copula et conceptu. Quod enim concipitur turpi cum amore, hoc paritur cum dolore, purgatur cum fetore. Ita justa et æterna Dei lege sancitum est. Voluit ergo Deus hæc purificatione significare castitatem conjugii non accedere ad celibatum, sed impuram esse; et conjuges in conjugio egere purificatione. Recte Cassianus, *Collat. XXI*, cap. XXXIII : « In lege, ait, in qua conjugiorum jura servantur, quamvis cohibita luxuria evagatio, uni tantum, feminae tamen mancipatur. Hinc nequaquam possunt carnalis concupiscentiæ aculei non vigere, et difficile est ut ignis, cui etiam studiosæ pabula suggeruntur, ali præfixis terminis includatur, ut non etiam extravagatus amburat, quidquid attingit. » Plena ergo puritas est in castitate et continentia, cujus candorem, deus et elogia ita depingit S. Cyprianus, lib. *De Bono pudicitia* : « Pudicitia, ait, est honor corporum, ornamentum morum, sanctus sexuum, vineulum pudoris, fons castitatis, pax domus, concordia capiti. Pudicitia sollicita non est : placet, nisi sibi. Pudicitia semper verecunda, dum innocentiam materet. Pudicitia semper ornatur scilicet pudore, bene sibi tunc conscia de pulchritudine, si improbis displicet. Pudicitia nihil ornamentorum querit, deus suum ipsa est. Hæc nos commendat Domino, connectit Christo; beata ipsa, et beatos efficiens apud quoscumque habitare dignatur : quam nunquam accusare possunt, nec qui eam non habent : venerabilis etiam hostibus suis, dum illam multo magis mirantur, qui eam expugnare non possunt. »

S. Ephrem, *serm. De Castitate* : « O castitas mater dilectionis, et angelicæ vite ratio! O castitas que mundo es corde, ac dulci gutture hilarique aspectu! O castitas que homines angelis similes reddis! O castitas que Dei amicum ita exaltasti in patria externa, ut et eos qui emerant ipsum redimeret! O castitas donum Dei, benignitatis, disciplinæ cognitionisque poena! O castitas, portus tranquillius, in summa pace ac securitate constitutus, » etc. Et auctor libri *De Singul. Clericorum* apud S. Cyprianum (hunc enim librum non esse Cyprianum patet ex stylo) : « Castitas, ait, munimen invictum est sanctimonie, et expugnatio fortis infamie : fortitudinis firmitas, et lascivie petulantis infirmitas : probitatis presidium, et improbitatis excidium : anime victoria, et corporis præda : ubertas gloriarum, et sterilitas criminum : pronuba sanctitatis, et repudium turpitudinis : sinceritatis indicium, et abollitio scandalorum : exercitium continentie, et evacuatio tota luxurie : pax securi virtutum, et debellatio inquietæ bellorum : puritatis culmen, et libidinis carcer : honestatis portus, et ignominie naufragio. »

galis locus: virginitatis mater, et hostis immun-ditiae: lorica pudoris, et spoliū probrositatis: corruptionis exitium, murus rigoris, et destructio vulgaritatis: severitatis gladius, triumphator et dissolutionis occisor: armatura virium, et ex-armatura fluxorum: integritatis dignitas, et for-nicationis addictio: claritatis fastigium, et dede-coris precipitium: voluntas bonorum operum, et afflictio vitiorum: refrigerium pudicitiae, et poma petulantiae: acquisitio triumphorum, et faci-norum detrimentum: requies salutis, et perdi-tionis exitium: vita spiritus, et carnis interitus: status qualitatis angelice, et funus humane sub-stantiae. Hujus retinaculo omnis obscenitas fre-natur, et compediibus ejus caecus furentis libidin-is statuuntur. »

S. Ephrem, serm. *De Castitate*: « O castitas oculorum frenum, quae a tenebris ad lucem totum corpus transfers! O castitas quae carnem castigas, et in servitutem redigis, et ad caelestia velocissime penetras! O castitas quae cor possidentis te letificas, et animae ad caelestia alas adjungis! O castitas quae spirituale gaudium parit, et merorem auferis! O castitas, quae passiones minuis, et animum a perturbationibus liberat! O castitas, quae justos illuminas, et diabolo tenebras offundis! O castitas, quae pigritiam depellis, et patientiam affers! O castitas, currus spiritualis possessorem suum in sublime evehens! O castitas quae rose instar in medio animae et corporis flores, universamque domum odoris fragrantia replet! O castitas, praecursor atque cohabitator Spiritus Sancti! » Ut hanc puritatem assequerentur conjuges nonnulli illustres, continentiam in conjugio ex mutuo consensu servarunt. Ita fecerunt S. Ammon cum uxore, Euphrasia ex familia Theodosii Imperatoris oriunda cum Antigono marito, Anastasius cum Theognia, Eucharistus cum Maria, Magna cum marito, Olympia cum Nebri-dio, ut patet ex eorum Vita. Plures citavi I Cor. cap. vii, vers. 6.

Quare hoc tantum castitatis donum nemini sine peculiari Dei gratia, et nulla oratione obtingit. Testis est S. Augustinus de seipso, lib. X *Confess.* xix: « Tota spes, ait, mea non nisi in magna valde misericordia tua. O amor qui semper ardes et nunquam extingueris, caritas, Deus meus, accende me. Continens quae jubes, da quod jubes, et jube quod vis. » Hinc etiam solet Deus virgines et castos tueri, ut in-star amanti sint ab igne inviolabiles. Nec enim ignis in eis invenit vicus aut sordes, quae adurat. Ita S. Cane-gundis uxor Henrici Imperatoris, ut suam virginatatem marito probaret, nudis et illis pedibus super ferrum candens ambulavit. Ita Theognia jussu S. Basilii excipiens in sinum carbones ignitos, illaeso sinu eos gestavit, quod in conjugio cum Anastasio marito continentiam servaret: testis est Amphilo-chius in Vita S. Basilii. Ita et Abbas ille qui Porphyriam meretricem convertit, cum in suspicio-

nem fornicationis cum ea venisset, ab ea se pur-gavit igne, quem in veste illaesa portavit, ut habetur in Vita S. Joannis Eleemosynarii.

5. SIN ATTEM FEMINAM PEPERERIT, IMMUNDA ERIT V DUBIUS HEBRONADIS, JUXTA RITUM FLUXUS MENSTRU- (puta 14 diebus, quod erat duplum dierum separa-tionis, si peperisset masonum, vers. 2). ET SEXA-GINTA SEX DIEBUS MANEBIT IN SANGUINE PURIFICA-TIONIS SUE. — Ita ut additis prioribus 14 diebus, quibus omnino fuit separata, fiant 80 dies puri-ficationis, qui sunt duplum purificationis in partu masculi: in eo enim tantum statuti sunt 40 dies, vers. 4.

Quæres, cur in partu masculi tantum 40, in partu vero feminae statuuntur 80 dies purifica-tionis?

Respondent Isychius et Cyrillus, lib. XV *De Adoratione*, et Maldonatus in *Luc.* ii, 22, tot dies apposite ad naturalem maris et feminae forma-tionem, constitutos esse: nam marem formari et perfectum organizari 40 diebus, ideoque 40 die animari. Mox enim ut fetus perfecte formatus est, animatur, ut docent medici: feminae vero for-mari et organizari per dies 80, idque ob debilitatem caloris et virtutis seminalis. Jam hanc forma-tionem maris et feminae fieri ex sanguine men-struo: unde nec tunc mulierem gravidam men-strua pati, ob quæ ex lege *Numer.* cap. xy, 49, im-munda fuisse, ideoque post parvum tot diebus censi immundam quod retinet menstrua, et ex sanguine menstruo fetum efformavit, quod menstrua hæc per partum effudit.

Moralem vero causam esse, quia quot diebus prolem efformavit, totidem quasi in eandem peccatum originale transmisit; unde totidem diebus purificari debere.

Verum huic sententiæ repugnant medici: nam Lævinus Lemnius, lib. *De Occultis naturæ mira-culis*, cap. xi, docet maris formationem absolvi aliquando die 30, aliquando 33, aliquando 40, aliquando 43; feminae vero nunc 35, nunc 40, nunc 43, nunc 50. Hippocrates vero, lib. *De Na-tura fetus*, num. 10, docet masculum ut longis-sime 30 diebus formari; feminae ut longissime 42 diebus: idque probat ex purgatione, quæ post masculi partum durat 30, post feminae 42 diebus, ut longissime.

Hinc secundo, alii censent hic spectari tempus non formationis nec animationis fetus, sed motus quo se factus in utero prodi-tur. Nam, ut docet Aristoteles, lib. VII *Histor. animal.* cap. iii, masculi ut plurimum circa 40 diem in dextero utero latere movere se incipiunt, femine vero circa nonagesimum diem, idque in sinistro matricis latere. Verum nec hoc per omnia huic legi et tempori respondet, neque certum ut usquequaque verum est: nam Hippocrates, lib. *De Alimen-to*, et alii docent, neque formationis, neque motus, neque partus hominis simplex et com-mune omnibus statutum esse tempus, sed va-

Formatur mas ante 30 dies: femina ante 42, ait Hippocrates. Respon-sio si-cunda.

rium et multiplex. Adde hanc purgationem non tam ex formatione vel motu, quam ex immunditia partus spectandam esse.

Unde tertio, probabilius respondet Franciscus Valesius, medicus Philippi II regis Hispanie, li-bro *De Sacra Philosophia*, cap. xviii: « Notandum, inquit, est duplicem ex utero post partum vacua-tionem fieri: primam sanguinis copiose fluentis, ut singulis mensibus mulieribus fieri solet: se-cundam aliorum excrementorum, cum exiguo sanguine fluentium paulatim. Utraque est ei quæ marem peperit brevior; nam cum feminae humi-diores et excrementosiores sint quam viri, necesse est eorum principia in ortu humidiora esse, quam sint virorum. Unde experientia constat, non mares, sed feminas ab iis mulieribus concipi, quæ aut natura sunt, aut quas ex acci-dente in conceptu contigerit esse excremento-siores; indigent ergo tales purgatione diuturniori. Et licet Hippocrates, lib. *De Genitura*, lon-gissimam expurgationem ejus quæ peperit ma-rem, censent esse 30 dierum; ejus quæ feminam 42, tamen ex hæc S. Scripture auctoritate et lege, colligitur priorem vacationem in maribus posse fieri ad septem dies, in feminis ad quatuordecim; posteriorem in maribus ad 40 dies, in feminis ad 80, posse extendi. » Hæc Valesius.

Hoc enim innunt verba Mosis dicentis: « Sexaginta sex diebus manebit in sanguine purifica-tionis sue; » quanquam hic locus non plane convincit; nam dici posset cum Vatablo, eam quæ parit feminam, per 80 dies censi immundam, eique juberi ut maneat in sanguine purifica-tionis sue, non quod tandiu fluat sanguis post partum, sed quia legaliter ex hæc lege tandiu habetur immunda, propter fluxum sanguinis quem passa est per septem dies a partu, ideoque per 33 dies consequentes adhuc censi esse in san-guinis sui fluxu, ejusque purificatione legali, quam ex hæc lege peragere jubetur.

Dico ergo: Propria et genuina causa hujus sanctionis et disparitatis est voluntas et beneplacitum Dei, qui in partu maris statuit 40 dies puri-ficationis, in feminae 80; idque apposite ad natu-rum, ob majorem scilicet in partu feminae hu-morum fluxum, et sanguinis corruptionem, ac parentis majorem languorem: nam, ut docet Theodoretus, gravior laborare solent mulieres dum femina parient, quam dum masculum. Hinc jange congruentiam Valesii jam dictam, quod scilicet fluxus sanguinis in partu maris du-rare possit ad quadragessimam diem, in feminae ad 80, aut potius quod hos terminos nunquam excedat, ita ut h: termini definiant, non tam maximum sive plurimum quod sic, quam plurimum et maximum quod non, ut loquuntur Physici.

Topologice, mulier pariens masculum est anima perfecta, perfecta excolens virtutes; hæc una quadragesima, id est penitentia hujus vite ante mortem purgatur, ut statim post eam evolet

ad caelum; sed femina pariens, id est quæ remissior ad virtutum culmina non contendit, hæc post hanc quadragessimam penitentiae, aliam in Purgatorio subit. Ita Radulphus.

6. CUMQUE EXPLETI FUERINT DIES PURIFICATIONIS SUE, PRO FILIO SIVE PRO FILIA, DEFERET AGNUS ANNICULUM IN HOLOCAUSTUM, ET PELLUM COLUBÆ SIVE TURTURE PRO PECCATO. — Quesitio hic est, quoniam referendum sit pro filio sive pro filia, an ad sequens *deferet agnum in holocaustum*, an ad præcedens *dies purificationis*. Alii enim et plures erant dies purificationis pro partu filiae quam filii. Ex hac quaestione pendet et resolvenda est alia quaestio, an sacrificia hic prescripta oblata sint pro prole, an tantum pro matre pariente, an pro matre et prole simul? Variæ hic sunt inter-pretum et Doctorum sententiæ.

Multi censent hæc sacrificia fuisse oblata in ho-locaustum et pro peccato, tum matris, tum prolis. Ita S. Augustinus, *Quæst. XL*, Hugo, Rupertus hic, Beda, et Euthymius in *Luc.* ii, Barradius, lib. X, cap. iv, v, vi, et S. Eligius, hom. *De Purificatione*; licet enim per sacramentum circumcisionis fuerit infans purgatus a peccato originali, tamen adhuc cum matre censetur esse immundus legaliter: erat enim adhuc quasi unum cum matre. Unde cum matre per sacrificium hoc expiatur et sanctificatur magis, Deoque hoc legali caeremonia consecratur. Huic sententiæ favet id quod canit Ecclesia in Respons. 2 et 3 primi nocturni in festo Purificationis: « Oblateralur pro eo (puero Jesu) par turturem, aut duos pullos columbarum. »

Verum probabilius Jansenius, cap. x *Concord.*, Toletus et Maldonatus in *Luc.* ii, 22, et alii, cen-sent mulierem parientem hæc obtulisse pro puri-ficatione non prolis, sed sui solius; id enim di-serte dicitur vers. 7: « Offeret (sacerdos) illam coram Domino, et orabit pro ea (non pro eo, scilicet puero), et sic mundabitur a profluvo san-guinis sui. » Rursum, vers. ult.: « Orabiturque pro ea sacerdos, et sic mundabitur. » Quare quod canitur in festo Purificationis: « Oblateralur pro eo, » intellige indirecte et concomitanter, *q. d.* Oblate-runt pro partu ejus, sive quia cum Beata Maria peperit. Proles ergo non hoc sacrificio, sed cir-cumcisione purgatur a peccato originali; deinde sic erat primogenita, sistebat Domino, et redi-mebatur quinque siclis, ut patet *Numer.* iii, 47, collato cum *Exod.* xiii, 13; quæ lex redemptionis prolis primogenite alia est ab hæc lege purifica-tionis: hæc enim solam matrem puerperum spec-tat. Unde vers. 7 dicitur: « Ista est lex parentis masculum aut feminam. »

Hinc sequitur pro filio sive pro filia referendū esse, non ad *deferet*, sed ad *dies purifica-tionis*, qui alii erant in partu filiae, puta 80, alii in partu filii, puta 40 explendi, antequam mater ad templum veniret, ibique se per sacrificia hic præ-scripta expiaret. Id clarius significant Hebræa et Septuaginta.

Melius alii cen-sent fuisse oblatum pro peccato.

DEFERRET SEQUUM ANNICULUM IN HOLOCAUSTUM, — ut gratias agat Deo, quod pericula partus evaserit, atque prolem cum agno in holocaustum offerat Deo, qui eam benedicit, etique agnamin innocentiam tribuat et conservet.

ET PULLUM COLUMBÆ SIVE TURTUREM PRO PECCATO, — puta pro immunditia et irregularitate legali in partu contracta, tollenda. Hæc enim immunditia vocatur *peccatum*, scilicet legale; præsertim quia ipsa ex peccato originali orta vitiatam in Adamo propaginem nostram elare significat, inquit Isychius et S. Augustinus. Sic immunditia legalis contracta ex lepra vel menstruis, vocatur *peccatum*, cap. xiv, 42, et cap. xv, 30. Secundo, simul etiam hæc offertur puerpera pro peccatis propriè dictis, si quæ in puerperio vel alias admisit.

Apposite conjugatæ et puerperæ victima purificatoria prescribitur turtur aut columba; nam turtur gemens symbolum est luctus et poenitentiae. Nam, ut ait Poeta:

Nec genere aerea cessabit turtur ab ulmo.

Sic gemere non cesset poenitens donec purificetur. Vox ergo turturis audita in terra nostra, est vox Magdalene gementis.

Rursum: « Physiologi, inquit S. Hieronymus, lib. I *Contra Jovinianum*, tradunt hanc turturis esse naturam, ut, si parem perdidit, alteri non jungatur; et intelligamus bigamiam etiam a multis avibus reprobari. » Christus tamen non reprobat secundas nuptias, sed eis præter viduitatem et continentiam.

Columbæ vero symbolum sunt castimonie et fidei conjugalis. Nam, ut ait Plinius, lib. X, cap. xxxiv: « Pudicitia columbis prima est, et neutri nota adulteria; tori fidem non violant, communemque servant domum, imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferunt. » Sic conjugatis pudicitia sit prima ut columbis, neutri nota sint adulteria, conjugii fidem communemque domum servent, filios diligant, et in Dei lege erudiant; uxor viri imperium, etiam si difficile sit, toleret.

Tales turtures et columbæ etiam apud Gentiles fuerunt. Valeria rogata cur, defuncto Servio marito, nollet denuo nubere? « Quia, inquit, Servius meus licet alius defunctus sit, apud me vivit, vivetque semper. » Annia florens ætate et forma, mox ab amicis ut, mortuo marito, secundum acciperet, tam ob spem proles, tum ob amorem matrum, respondit: « Nullo pacto hoc factura sum. Si enim bono viro nupsero, nolo posthac timere ne amittam; sin vero malo, quæ me caperet demerita, ut post optimum talem admitterem? » Martia Catonis filia, rogata cur post mortem mariti nollet alteri nubere, respondit: « Quia non facile invenero virum, qui me magis velit quam meus; » et rursum: « Felix, inquit, ac pudica matrona non nubet nisi semel. » Eadem cum diutius lugeret maritum, rogata, « quem esse habitura diem

luctus ultimum? » respondit: « Quem et vitæ. » Recte Propertius, *Epigram.* 18:

Exemplo junctæ tibi sint in amore columbæ,  
Masculus et totum femina conjugium.

Denique S. Ambrosius, lib. V *Hæc.* cap. XI: « Hanc avem, inquit, Dei lex, velut castæ hostiæ munus elegit; quæ cum Dominus presentaretur, oblata est, quia scriptum est in lege Domini, ut darent par turturum, aut duos pullos columbarum. Hoc est enim verum Christi sacrificium, pudicitia corporalis et gratia spiritalis; pudicitia ad turturem refertur, ad columbam gratia. »

Sed audi miram historiam, ex qua disces quam columba symbolum sit castitatis et pietatis. Rem narrat Gregorius Turonensis, lib. *De Gloria Confess.*, cap. xxxiv, et ex eo Baronius, anno Christi 480.

Fuit Averni puella quædam religiosa, atque devota Deo, quæ in rure commanens, quo ab urbe turba semota, liberius dignas Deo laudum hostias exhiberet, quotidie jejuniis et orationibus insistebat. Factum est igitur, ut migrans ab hoc mundo, ad basilicam oppidi causa sepeliendi portaretur. Verum ubi levato feretro corpus per viam ferri cepisset, adventiens grex magnus columbarum super eam volare cepit, atque huc illic voltando sequi, quo hæc a proximis ferretur. Qua in basilicam delata, grex totus super tectum ædis ipsius visus est consedisse; illaque sepulta ad cælum evolavere columbæ. Unde non immerito Georgia nuncupata est, quæ sic exereunt mentem cultura spiritali, ut adepto virginitatis sexagesimi fructus proventu, egrediens de sæculo cælestibus honoraretur exequis, inquit S. Gregorius.

Refert Ado, et ex eo Baronius, anno Christi 440, Juliam sanctam virginem et martyrem a Felice principe exarnificatam, et tandem crucifixam, de cujus ore columba exivit et in cælum evolavit.

S. Gregorius, lib. IV *Dialog.* cap. *De Spe*, Abbatæ moriente ita scribit: « Omnes fratres ex ore ejus exisse columbam viderunt, quæ mox aperto tecto oratorii egressa, penetravit cælum. Cujus fidei animam in columbæ specie apparuisse credendum est, ut omnipotens Deus ex hac ipsa specie ostenderet, quam simplici corde id vir ille servisset. »

7. ET SIC MUNDABITUR A PROFLUVIO SANGUINIS SUI, — puta immunditia legali quam contraxit ob fluxum sanguinis puerperii (est metonymia vel catachresis), ut deinceps sanctorum adine, sacra tangere, offerre victimas alias, usque vesci possit.

8. QUOD SI NON INVENERIT MANUS EJUS, NEQ. POTERIT OFFERRE AGNUM. — Hebraice, si non invenierit manus ejus sufficientem agni, id est pretium quod sufficit ad emendum agnum (ita Chaldeus et Septuaginta), puta si sit pauperior, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum: unum in holocaustum, et alterum pro peccato. Divites ergo

puerperæ debebant offerre agnum in holocaustum, et turturem vel pullum columbæ pro peccato; pauperes vero tantum duos turtures vel duos pullos columbarum: unum in holocaustum, alterum pro peccato, uti fecit Beata Virgo, et spirita et censu pauper; licet ipsa id fecerit, non quia spiritu erat pauper, puta quia amans erat paupertatis, ut vult Abulensis, sed quia revera censu erat pauper et indiga: de talibus enim lex hæc loquitur.

Moraliter, discæ hic quod ait S. Gregorius Nazianzenus, orat. *De S. Baptismo*: « Nilil, inquit, magni æstimatur apud Deum, quod non pauper quoque donare possit. » Deus enim non tam donum quam donantis affectum poscit; et, ut ait S. Gregorius, hom. 3 in *Evang.*, « ante oculos Dei nunquam est vacua manus a munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate: nihil enim Deo offertur diutius bona voluntate. » Hinc D. Gerson Cancellarius Parisiensis: « Deus, ait, non querit nomina, sed adverbia, » id est, « non attendit quid facias, sed quomodo, » ut ait S. Bernardus. Hinc Christo præ omnibus aliis magna offerentibus placuit vidua duo tantum offerens minuta. Si ergo multum habes, multa da; si parum, da parum, sed magna et liberali voluntate dandi plura, si haberes; ita liberalitas cordis tui provocabit liberalitatem Dei erga te ut plura accipias: non enim patitur Deus se liberalitate vinci. Narrat Leonidus de S. Joanne Eleemosynario Patriarcha Alexandria rem miram: « Multas, inquit, benedictiones mittit ei Deus, sed non dimittit quidquam quod non statim det pauperibus. Multoties in exultatione invenerunt eum quidam dicentes

Deo: Sic, sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo, videbimus quis vincat. Lique enim quoniam tu dives, Domine, et vitæ nostræ miserator es. »

Nota: Cum purificatione puerperæ simul offerrebat infans Deo, si erat primogenitus, ut patet *Luc.* II, 22, et redimebatur quinque siclis, ut patet *Numer.* XVIII, 16. Porro verisimile est prius purificatam fuisse matrem, deinde obtulisse suum infantem, uti censet Franciscus Lucas in *Luc.* II. Ubi nota: utriusque hujus ceremonie hic erat ritus et ordo.

Primo, puerpera veniebat ad atrium immundorum, ibique consistebat; nec enim atrium mundorum ingredi poterat, utpote immunda, ante purificationem.

Secundo, offerrebat turtures vel pullum columbæ pro peccato: verisimile est eam quoque aspersam fuisse aqua cinerea vitæ rufa; illa enim erat quasi aqua lustralis in omni purificatione.

Tertio, offerrebat infantem Deo, eumque redimebat.

Quarto, peractis omnibus, in gratiarum actionem offerrebat Deo agnum vel turturem, aut pullum columbæ in holocaustum. Sed de his plura *Luc.* II. Hæc duo ultima <sup>3</sup>abant puerpera (utpote jam purificata) existente in atrio mundorum. Ibi enim offerrebat infantem ad ostium tabernaculi, ibique eminus spectabat holocaustum suum, quod offerrebat in atrio sacerdotum; nam inter atrium sacerdotum et laicorum, tantum intererat murus, sive septum altum tres pedes, ita ut laici ex suo atrio spectare possent victimas et alia quæ fiebant in atrio sacerdotum.

## CAPUT DECIMUM TERTIUM.

### SYNOPSIS CAPITIS.

Describuntur signa et septem species lepræ: prima est lepra alba et lucens, vers. 3; secunda est lepra recurrens, vers. 7; tertia est lepra in alba, vers. 10; quarta est lepra mundissima, vers. 13; quinta est lepra capitis et barbe, vers. 20; sexta est lepra in cavito, vers. 42; septima est lepra vestis, vers. 47. Denique, vers. 44, quinque mandantur leproso: primo, ut habeat vestes dissolutas; secundo, caput nudum; tertio, os tectum; quarto claret se sordidum; quinto, solus habitet extra castra.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2. Homo, in cuius cute carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. 3. Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua, plaga lepræ est, et ad arbitrium ejus separabitur. 4. Sin autem lucens fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus, 5. et considerabit die septimo; et si quidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis, 6. et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, et non creverit in